Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזע בלאטט ערשיינט
דריימאל וואכענטליך
מאנטאג, מיטוואך אונד פרייטאג,
אונד קאסטט
פיר עסטערריך-אונגארן
גאנציעריג 10 גולדען עסט.-וועהרונג,
האלביעריג 5 „ „ „
פיערטעליעריג 2 גולד. 50 קר. ע.-וו.
פירם אויסלאנד
גאנציעריג 11 גולדען עסט.-וועהרונג,
האלביעריג 5 גולד. 50 קר. ע.-וו.
פיערטעליעריג 2 „ 75 „ „

אויף דיעזע צייטונג כאנן מאן
יעדען טאג
פ ר ענו מ ע ר י ר ן
אונד דער פרענומעראציאנס-שפעזען
בעזונגען מיט דעם עפפאנג דעם
ערסטען בלאטעס.
דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פ ע ס ט
אלט-נאמסטר גוס, 1,
וואהין מאן אויך דיא פרענומעראציאנסגעלדער צו זענדען בעליעבט.

Nr. 6. איילפטער יאהרגאנג. פעסט, מאנטאג יה טבת ה.ת.ר.ל.ט. Pest, den 13 Jänner 1879.

דער פאפסט גיגען דיא ניהיליסטען.

דיא ניהיליסטען, קאממוניסטען, אינטערנאציאנאלסטען אונד אצאיאל-דעמאקראטען האבען אין דען לעצטען יאהרען בעדייטענד צונעמאמען אונד זיך איבער דיא גאנצע וועלט פערבייטעט. איהרע גהעיימען פערבינדונגען אונד פערשווינגען זיך נאך אללען ריכטונגען דער עדדע, זיא האבען זיך גיגען דיא בזיהעריגע גזעזללשאפטליכע ארדנונג, גיגען דיא רעליגיאן אונד גיגען דיא בעהערשער דער מענשען פערשיאדען — אונד אין דען לעצטען צייטען זינד בעייטס איך פיעלע מארד-פערזוכע אן קאיזער אונד קאניג גנעמאכט וואהרדן. (זיעהע נו. 149.) — דער קאיזער פאן דייטשלאנד, אן דעם דיא אצאיאלסטען שאן צייא מארד-פערזוכע מאכטען, האט זיך נון שאן פאר איניגען יאהרען דאהין גיפיסערט, דאס נור דיא רעליגיאן דאס בעסטע מיטטעל איזט, אום דאס פאלק פאר דער אצאיאלסטען פערדערבטהייט צו שיטצען, (זיעהע נו. 142.) וויא בעקאנאנט, האבען אין דען לעצטען יאהרען דער דייטשע קאיזער אונד דער פאפסט אין נוכט אן פיערדען גגעלבט, עס וואהרדען אין דייטשלאנד מעהרערע גגעזעטצע גגען דיא קאטהאלישע גייסטליכקייט גגעשאפפען, פיעלע בישאפע וואהרדען אנאר איינגעשפערט; דא אבער יעטצט דיא גיהיליסטען אויאהל דען רעגענטען אלס דעם פאפסט גגעפערליך ווערדען, האבען קאיזער אונד פאפסט פיערדען גגשלאסען, אום זיא מיט פערזוכען קרעפטען גגגען דאס מרייבען דער אצאיאלסטען אויפצוהעבען, דער קאיזער דורך דיא דערשיעלונג-גגייאלט אונד דער פאפסט דורך דיא רעליגיאן.

פאר איניגען מאנען האט נון דער פאפסט אין דונדרשרייבען (ענציקליקא) אן דיא ערצבישאפע אונד בישאפע ערגעהען לאסען, אין וועלכעם עס פאלגענדעס איסט:

„דיא גיהיליסטען בעשרייבען אן דער נאטור לאזען טהאטען נוכט מעהר אום פערבאנגען אונד אום גגעהיעמען, וויא בזיהער, אנדערען טהעטען מיט פפפאנטער הערייטפאדרייגונג אנס טאגגעליכט, אום דיא בזיהעריגען גגיור-לאגען דער בזיגגעלטען גגזעללשאפט אומגעשטורצען. דיא וואלגען אללעס וואס דורך נאטשטליכע אונד מענשליכע גגזעטצע צור זיכערהייט אונד צופרידדע דעם לעבענס, וויזע אנגגעאדנעט וואהרדע, פערגעבטען, נאטט אונד קאיזער וואללען דיא נוכט מעהר גגעדולדען, אויהר פלאן איזט, דיא פאללאממגגטע גגלייכהייט אללער מענשען אין איהרען רעכטען אונד פפפליכטען, דיא נאטטירליכע פערוואנדטשאפט מיט דען וויעבען, וועלכע וואנד אונד דען וויעבען אלס הייליג גגעהאלטען וורדע, וואללען דיא בעוויזגען, דיא וויגשען עבענדיא אינע גגמייגשאפטליכקייט מיט דען וויעבען וויא מיט דעם פערמאגען. בזיהער וואר בייא אונס דאס אינגגעהיעם-רעכט אין נאטור-גגזעטצען, אבער דיא גיהיליסטען וואללען דעם אבשאפפען. אללעס, וואס דורך רעכטמעסיגע ערבשאפפט, דורך דיא ארבייט דעם גייסטעס אונד דער הענדע אדער דורך אינע שפארזאמע לעבענס-וויזע ערבאבען וואהרדע, זאלל דעם אינגגעהיעמע וויגגאממגען אונד אונטער אללע מענשען גגלייך פערטהיילט וועהרדען, אין דען לעצטען צייטען האבען דיא זאגאר שאן מיט מארד-פערזוכען אן דען רעגענטען בעגאנגען, אום נאך ערמארדונג דערגיגגען, פאן דערען הערשפאפט דיא נאך עט-וואס צו פיהרען האבען, איהר בייבען לייבטער פאר-טזעטצען אונד דיא מעגשליכע גגזעללשאפט מיט ריב אונד מארד ערפיללען צו כאגגען.“

„הייטע שרעקען וואהל אויך שאן דיא אייגגעקלערטען פאר דיעזער איסארטיגע דער מענשליכען פערגנגפפט צוריק; אבער גגראדע דיעזע פערדאممטע אייפקלערונג וואר עס, וועלכע עס מיט איהרען קלגגעלייגען זאן וויט בראכטען; שאן דייט לאגגען איהרען לאכט מאן איבער דיא רעליגיאן, בעפייט זיך נאך אונד נאך פאן איהרען גגבאמטען, מאן בעשפאפטעט איהרע גגבייבע אונד איגגריכטונגען, זאן דאס מאן אינטער דען מענשען עדען גגלייבענס-פגגקטן ערלאששט — אונד אהנע רעליגיאן מיסטען דיא מענשען זאן וויט לאممען, דאס זיא גיהיליסטען וועהרדען, נוכטס איזט אהנען דאנן הילפי, קיין נאטט, קיין קאיזער, קיינע וושליכע איגגריכטונג אונד קיינע גגזעטצע.“

„מאכדעם דיא אייגגעקלערטע וועלט נוכט מעהר אן דאס גגנייטיגע לעבען גגלייבט, זאן וויל דיא אללעס איך דיעזער וועלט גגגגעבען. דא אבער דער אתמ האנדווערקער נוכט זאן אללעס, וויא דער דייבע גגגגעבען אונד מוטמאבען כאן, זאן טראכטעט ער נאך דען הייזערן אונד נאך דעם פערמאגען דער רייבען. אגגזערע פאר אנדערען האבען דאהער דיעזע „ערימען סעקטען“ אן באגן גגלעגט אונד דיא מעגשליכע גגזעללשאפט צו ווייטערהאלטען מאלען פאר דיעזען גגפעהרליכען גגגגעגנס. מערקווירדיגער ווייזע האבען אין דען לעצטען יאהרען יאהרלעבען דיא רעגענטען דיא פייגגיסטער אונד דיא אייגגעקלערטען אונטערשטיצטע, דיא רעגענטען לעבען זיך פאן דען אייגגעקלערטען פערלייטען, אום דיא מאכט דער רעליגיאן צו בעבען; אבער דיעזע רעגענטען פערגאסען, דאס עס צו דעם גגפעהرليכען טרייבען דער גיהיליסטען נוכט גגלאممען, ווען דיא רעליגיאן אן ערהען גגראהלטען וואהרדען ווערע. דענן דיא רעליגיאן, דיא נאטט גגגעבען, לעהרט אויך דיא גגזעטצע, דורך וועלכע פיר דיא וובערהייט אונד רוהע דער מענשליכען גגזעללשאפט גגזאהרט וורד.“

„דיעזע גיהיליסטען אבער פערבייטען דיא לעהרען דאס אללע מענשען פאן נאטור אום גגלייך זיען, זיא בעהאוپטען דאהער, דאס קיינע גגזעטצע אונד פאר-גגזעטצען עקסיסטירען, מאן מיססע איהנען דאהער נוכט גגראהבען. דיא רעליגיאן בעראבטעט וואהל אויך אללע מענשען אלס נאטטעס-קינדער, עדער וורד נאך דעמזעלבען גגזעטצע גגרייכטעט אונד נאך זיינעם פערדיענסטע בעלאהנט אדער בעשטראפט; אבער דיא רעליגיאן בעפיעהלט צו-גגלייך דען גגראהזאם גגגגען דיא פאר-גגזעטצען.“

זיא וויא דיא גגזעטצ אונד אין דעם שרייבען דעם פאפסטעס. נון, דיא מיסטען דיעזער זעטצע כאנגגען אויך ווער אונטערשרייבען. זיא זינד אינזאפערנע בעגרינדעט, אלס דער פיללאזאפיע, וועלכע דיא הייליגקייט דער רעליגיאן לייגגעט, אויך רעגענט אונד זאנסטיגע גגזעללשאפטליכע אינריכטונגען נוכט מעהר הייליג זינד, ווען דיעזע נוכט אויך דען גגרונדזעטצען דער פיללאזאפיע בעروהען. דיעזע אויסאפטונג דער פיללאזאפיע פיהרט עבען צום גיהיليסמס. — אבער דער פאפסט, וועלכער דאס הערר רעשער. רעכט זאן פערטהיידיגען, ווייגשט אויך, דאס נור דיא כאטהאלישע רעליגיאן דיא גאנצע וועלט בעהערשען שאלל — אונד דאס עבען וואללען דיא פערגנפפטגגען נוכט צוגעבען.

אויך דיא אנדערען רעליגיאנען, דיא אלטע אונד דיא נייע, דיא מאהמעדאנישע אונד דיא בודדהיסטישע, אלס אויך דיא פרייגגעדאנקען, אלס אויך דיא אלטע אונד דיא נייע פילאזאפיע, אלס אויך דיא אלטע אונד דיא נייע גגעזעטצגעבונג, אלס אויך דיא אלטע אונד דיא נייע פערפאסונג, אלס אויך דיא אלטע אונד דיא נייע בעגרינדונג דער

טאָבטער, דיא דען נאמען רבקה ערהיעלט, אונד נינמעהר פרויא ראבבינאוויטש הייסט. אים יאהרע 1825 ליעס ער זיך פאָן זיינער פרויא שיידען אונד תיראטעטע איין פריילין נאמענס ראזאליא לאריא. אלס ער דורך דען בראנגטוייג-האנדעל אונד אלס פאסט-מייסטער איין בעדייטענדעס פערמאָגען זיך ערוואָרבען האטטע, צאג ער נאך פעטערסבורג, הער אין דער רוסישען הויפטשטאדט שעמטע ער זיך בערייטס זיינעס יודענטהומס אונד טראט זאממט זיינער צווייטען פרויא צום כריסטענטהומע איבער, ביא וועלכער פעראנלאסונג ער איך דיא שוועסטער דיעזער צווייטען פרויא, דיא זיך בענאָללס טויפען ליעס, אים איינען רוסישען אָפּפיציער צו הייראטען, אן «קינדעס-שטאטט» אנגאהם. דאס איזט דיא קורצע, אבער איממערהין מערקווירדיגע געשיכטע דעס מאריין גארפינקעל. דייטע בעדייפטעט יעדאך זיינע וויטייג, דאס איהר פערשטאָרבענער מאנן איהר געזאגט: ער זייא ניט פערהייראטעט געוועזען, ער האבע בלאָס פאָן איינעס יידישען מעדכען, מיט דעם ער איינינע יאהרע צוזאממענגעלעבט, איין קינד בעקאממען, וועלכעס אבער אלס «אונעהעליך» צו בעטראכטען זייא. פרויא ראבבינאוויטש איהרערזייטס לענגטע יעדאך דעם געריכטע איינען גראסען פאס פאָן בריעפען פאָר, דיא זיא פאָן איהרעס פאטער ערהאלטען. אין דיעזען בריעפען נעננט גארפינקעל דיא פרויא ראבבינאוויטש אממער: «מיין איינגעס קינד!» עס איזט זעלבסטפערשטענדליך, דאס פאָן יענער צייט הער קיינע מאטריקען פארהאנדען, אים הייערנס צו ערגאנזען. אב דיא ערסטע עהע דעם מאריין גארפינקעל מיט טויבע חיה איינע געזעטצליכע געוועזען. דאס דער מאנן דיא ראבבינאוויטש «מיין קינד» נאננטע, איזט נאך קיין גענינגערער בעווייז, דאס זיא איך אלס «עהליכעס» קינד צו בעטראכטען זייא. דיא ערר יעדאך דיעזעלבע: מיין «איינציגעס קינד» בעטיטעלט, זיא שיינט דיעס צו זאגען, דאס ער זעלבסט עס איינגעזעהען, דאס דיא אנגאהמע דער וויא-איטש אן קינדעס-שטאטט אינגלטע זייא, דא ער איס דער ערסטען עהע איין איינציגעס קינד, געמעלד דיא ראבבינאוויטש האטטע. — ווייר ווערדען ניכט אינטערלאסען, דאס ערגעבנים דיעזעס אינטערעסאנטען פראצעססעס זייגערציט איסראהליך צו בעריכטען!

* (לאטטא-צייטונגען אין אינגארן אים יאהרע 1878.) ביא דען אם אבגעלייפענען יאהרע אין דען דייא צייטונגס-ארטען אָפּען, טעמעשיאר אונד העראָמאנשטאדט פאָרגענאממענען לאטטא-צייטונגען האטטזיך בייס פערגלייך דער געצאָגענען נוממערן פאָלגענדעס ערגעבנים הערייס-געשעללט: אין אָפּען וואירדען געצאָגען: יע פיגאמאל דיא נוממערן 20 אונד 74, יע פיערמאל דיא נוממערן 54 אונד 86; — יע דרייטאל דיא נוממערן 8 10 16 18 27 29 47 50 59 60 65 72 87 אונד 88; — יע צוויימאל דיא נוממערן 9 14 19 21 22 37 40 49 51 53 57 62 64 66 67 71 73 77 79 אונד 83; יע איינמאל דיא נוממערן 1 2 4 6 7 10 13 23 26 33 36 38 39 41 42 43 45 47 46 52 56 58 61 63 69 70 75 80 78 82 81 89 אונד 90. — נאר ניכט געצאָגען וואירדען אים יאהרע 1878 אין אָפּען דיא נוממערן: 3 5 12 15 17 24 25 28 30 32 31 35 32 44 48 55 66 76 68 78 84 אונד 85, פאָן דענען וויעדער דיא נוממער 28 שאָן לענגער אלס דרייא יאהרע, דאנן דיא נוממערן 25 31 אונד 35 בעריטס זייט מעהר אלס צוויי יאהרע אין אָפּען גיכט מעהר געצאָגען וואירדען זינד. — — אין הערמאנגשטאדט וואירדען געצאָגען: פיגאמאל דיא נוממער 21, — יע פיערמאל דיא נוממערן 4 6 52 65 אונד 86; — יע דרייטאל דיא נוממערן 7 11 13 18 24 25 29 30 33 34 72 64 76; — יע צוויימאל דיא נוממערן 2 8 14 17 19 23 29 31 32 34 37 38 41 47 48 49 54 58 63 68 69 74 70 81 88; — יע איינמאל דיא נוממערן 1 5 10 12 16 19 36 28 39 40 42 43 45 51 55 56 57 62 59 66 71 73 77 85 אונד 89; גאר ניכט געצאָגען וואירדען דיא נוממערן 3 15 22 27 26 35 44 46 50 60 61 67 75 78 79 82 80 83 84 87 אונד 90, אונטער וועלכען וועדערר דיא נ׳ 22 שאָן איבער דרייא יאהרע אונד דיא נוממער 26 28 46 אונד 80 איבער 2 יאהרע ניכט געצאָגען וואירדען. אין טעמעשוואר וואירדען געצאָגען: יע פיערמאל דיא נוממערן 25 27 35 74 אונד 75; — יע דרייטאל דיא נוממערן 26 3 45 55 60 62 67 אונד 82; יע צוויימאל דיא נוממערן 2 5 6 12 16 17 18 21 22 30 34 40 37 34 30 42 48 46 50 54 57 54 51 50 48 46 42 אונד 77 בערייטס איבער אלס 69 68 65 57 54 51 50 48 46 42 אונד 77 בערייטס איבער צוויי יאהרע ניכט מעהר געצאָגען וואָרדען זינד.

טעלעגראפישע דעפעשע.

לאנדאן 9-טען יענגער. נעסטערן האט אין אפגהאנסטאן איינע בערייטענדע שלאכט צווישען דען ענגלענדערן אונד אפגהאנען שטאטטגעפונדען. דיא אפגהאנען וואירדען אונטער בעדייטענדען פערלוסטען פאָללקאממען געשלאגען. דיא פערלוסטע דער ענגלענדער זינד איינצייטיגנד.

פעסטער שלאכטפיעד-מארקט. ביא דעם אם 9-טען ד. מ. הייער אין פעסטע אבגעהאלטענען וואָכענ-מארקטע וואירדען 2711 ששיק גראס- אונד 431 קלייג-פיעה צו מארקטע געבראכט. הייעאָן וואירדען פערקויפט: 21 ששיק שטייערע, פער ששיק פאָן 60 — 115 גולדען. — 854 אָכסען דאס מאאר מאָן 240—330 גולד. 598 קוהע דאס מאאר פאָן 120—215 גול. 120 מעלק-קוהע דאס ששיק פאָן 90—185 גול., 87 ששיק ביפפעל דאס מאאר צו 140—200 גולד., 249 ששיק קעלבער דאס ששיק פאָן 12 — 24 גול., 182 ששיק לעמער דאס מאאר 4 — 6 גולד. פייזיג פער 100 קילאָ: אָכסען-פלייש 50 — —,52 גולדען קוה-פלייש 46 — 48 גולד., קאלב-פלייש 60—80 גולדען ביפפעל-פלייש 42—46 גולד.—

פערלאָזונג

דער זאלצבורגער-לאָז.

ביא דער אם 7-טען יענגער 1879 פאָרגענאָמענען ציעהונג דיעזער לאָזע, פיעל דער הייפטטרעפפער מיט 20000 גולדען אייף נ׳ 25274— אונד דער 2-טע טרעפפער מיט 1000 גול׳ אייף נ׳ 89933, פערנער געוויינגען יע 500 גול. נ׳ 24381 אונד 59503. אונד יע 100 גולדען נ׳מ׳ 16256 20296 28496 68740 אונד 72954.

לאטטא-ציעהונג אָם 8-טען יענגער 1878.

ברינן 64 6 14 77 46

פערגאנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר בריי ריין.

כאָנכורז.

אין דער היעזיגען ארטהאדאקסען געמיינדע איזט מיט ר״ח אייר הבעל דיא שטעללע איינעס שוחט ובודק, דער צוגלייך פאָרציליכער בעל תפלה וקורא בקול ערב וגעים זיין זאלל, צו בעזעצען, בעווערבער אים דיעזע שטעללע, דיא מיט קבלות אונד צוגלייך התרות אייף איסור והתר פאָן איינגען ארטהאדאקסען גאנזים פערזעהען זינד, האבען זיך איינער פראבע צו אינטערצייהען.— יאהרעס-געהאלט 500 גולדען זאממט פרייער וואָהנונג אונד געבעזעמאלימעטען. שפעזען ווערדען נור דעם אקצעפטירטען פערגעטען.

מ׳ לודאש, תל״ט.

דער פאָרשטאנד.

(3—3)

פריז-ערמעסיגונגס-אנצייגע

פיר פרייוואטע, בעאָנגעדעס פיר סוסיס!

עס ווירד צור אללגעמיינען קענטניס גע-בראכט, דאס ביא מיר נייע, סיתתפילין ומזוזות (מיט אדער אהנע געהייז) בדת וכהלכה געשריי-בען, צו בעקאממען זינד. דיא פיין געשליפענען תפילין, וועלכע מיט נור קאלבלעדערנען רצועות פערזעהען זינד, ווערדען (אייף פערלאנגען אייף אָפּען) פאָן 2,50 גולדען, קמטין וחרצין עד התפר פאָן 4,20 גולדען אייפיערטס (ביא אבנאהמע פאָן מינדעסטענס 5 פאאר נאך בעריטענדער ראבאטט) פערזענדעט. אייך סיפרים נאמנס קאָנגען פאָן מיר אין סיתם געשריעבען פאָן 100 גולדען אייפיערטס בעקאממען, ווי אייך פרישיות צו תפילין צו 50 קר׳ דאס פאאר. — נעבען פאָרהערגע איינצאהלונג ערפאָלגט דיא זענדונג פאָרטא-פרייא. ביא נאכנאהמע אינפאָרמירט. מאן קאָן זיך פערטרייענס-פאָלל ווענדען אן

M. Hosner, Gesetzrollenschreiber, Ragendorf (Ungarn).

פרוכט- אונד מעהל-פריז-טאבעללע.

פריכטע	קוואלענע פער הקטאָל.	פער 100 קילאָגר.
קאָרן	72	5,80—6.—
נעדעסע מאלץ	62	7.20—6.60
נעדעסע פיסעער	62	5.75—5.40
האפער	41	5.70—5,50
קוקורוץ באנאטער		—.—
אנדערע	73	4.65—4.50
הייזע		5.25—4,75

ווייצען	פער	אָקטאָבער
		—.—
פרוהיאהר		—.—
קוקורוץ		8.90—
נעדעסע		4.50—
האפער	פריה-יאהר	—.—
		5,75—
		—.—
		—.—

באללען-מעהל	פי׳ אל
נומער 0	21—
„ 1	20 40
„ 2	19 80
„ 3	18 60
„ 4	17 50
„ 5	16—
„ 6	15—
„ 7	13—
„ 8	10 50
„ 8½	8—
שטרוישוס: אלטע	21,70
„ נייע	20,75

פריכטע	קוואלענע פער הקטאָל.	פער 100 קילאָגר.
צען נייע באנאטער	74	—.—
„ „ „	75	—.—
„ „ „	76	7.90— 8.—
„ „ „	77	8.25 — 8 40
„ „ „	78	8 60 — 8.75
„ „ „	79	8 90 — 9.—
„ „ „	80	9,05 — 9 10
„ שרים	74	—.—
„ „ „	75	—.—
„ „ „	76	8 55 — 8.65
„ „ „	77	8 85 — 9.05
„ „ „	78	9 25 — 9 35
„ „ „	79	9 45 — 9,55
„ „ „	80	9 60— 9.65
„ עפעטער באדען	74	—.—
„ „ „	75	—.—
„ „ „	76	8 20— 8.30
„ „ „	77	8.35 — 8.45
„ „ „	78	8.65 — 8 80
„ „ „	79	8 85 — 9 —
„ „ „	80	9,10 — 9 20
„ ווייטענבערגער	74	—.—
„ „ „	75	—.—
„ „ „	76	8 20— 8.35
„ „ „	77	8 40— 8 60
„ „ „	78	8.70— 8 90
„ „ „	79	9.15— 9.25

קורז-טאבעללע פאָם 9. יענגער

געלד-קורז	קר׳	אל׳
וילבער-אשיא	—	100
וויאנאטע	5	51
דסטרייך-אונגארישעס 8 גולדען שטיק (20 פראנקס)	9	32
נאמאלגאלד	9	32
רוסישע ריינסבאנקנאטען	57	50
20 מארקשטיק	11	50
אמעיר רובעל	1	14

לאאזע.		
1839-יר ראמשטיר-לאזע נאמזע	317	—
רעמשע „ פיפטעל	314	—
1851-יר 4 סטרעפטיגע שטאאטס-לאזע	108	75
1860-יר „ „ נאמזע	115	50
רעמשע „ פיפטעל	125	—
1864-יר לאזע צו 100 גולדען	141	50
רעמשע „ 50	140	53
מאמא רענענסבורג	26	—
פרעדריכס-לאזע	20	75
ליבעס-לאזע	160	75
ראָזע-לאזע צו 40 גולדען	29	—
ראָזע-לאָטעריע פון פאָרשטאָדט-לאזע	95	—
אינגבוהער לאזע	21	25
פעלדלייטשע „ צו 10 גולדען	15	50
פרעסבורגער „ „ 20	14	50
אמעיר „ „ 40	29	—
מאיאס „ „ 40	28	50
וולאכישע לאזע „ 10	15	50
פאלס-לאזע „ 40	42	75

לאאזע.		
וואלבערגער לאזע צו 20 גולדען	18	—
פס. נזנאס „ „ 40	36	75
מאאנהאלליער „ „ 20	22	—
פרייבורגער „ „ 100	117	75
רעמשע „ „ 50	62	—
וואאלרשטיין „ „ 20	23	—
ווינדישגרעצער „ „ 20	28	20
אונגארישע פרעמיענלאזע צו 100 גולד.	80	25
רעמשע צו 50 גולדען	80	—
ווינער לאזע	90	20

ווערטה-פאפיערע		
אונגארישע נאלב-רענטע	84	55
אונגארישע נייגרענטשלאסזענען	79	25
סטעטטינער-באנאטער	75	50
וסטרענטיגע	74	—
גאלדענע	84	60
בוקארעסטער	79	50
אונגארישע אייזענבאנאנלעהען	99	75
ווייגעטהעל-אנלעהען-אנלייהען	81	75
סטאנדענע דער אונגארישען באנקנאָטען		
דיס צו 5 אינדאלב פערצענט	95	75
דער אונגארישען הייפטשטאדט אנלע צו 5 אינדאלב פערצענט	84	—
דער אונגארישען אלגעמיינען באנקנאָטען אנלע		
אונגארישע צו 5 אינדאלב פערצ.	—	—
רעמשע צו 6 פערצענט	—	—
דער פעסטער אסטאָרציאל-באנק	96	—

Eigenthümer u. verantwortlicher Redacteur: M. REIS.

Budapest, 1879. Druck v. M. Burian, Marokkanerhaus.

מיינע קינדער". איך האָבע מיינע פּאַלטאָ מיט נאַטשליכער הולפּע ערפּאַלט, ווען איך איך ניכט הייראַטהע!" — נין, איינעם זאָלכען מאַנע דאַרף געווים יעדער איים פאַללעם הערצען צו דער האַנען ששעללונג גליך ווישען, דיא ער ערבייטט האַט. דיעזער מאַן האַט זיין גליך ע ה ר ל י ך פערדיענט!..

* (ש א ר ע פ י ר ד י א ר י י ז ע-ש פ ע ז ע ן) איס דאס ווירד פאַס פ-טען דיע-זעס מ-טענטהילט, דאס הערד דאַוועטט, וועלכער אַרט איינגעטראַפען, איס ביא דער אינאַליע-נישען רעגיערונג דיא אנערקענונג דער זעלבסט-ששטענדיגקייט רומעניעם, נאָך בעפאָר דיעזעס דיא יודען-עמאַנציפּאַציאָן דורכגעפיהרט, צו עריינדיקען - איזט מיט דיעזעם פערלאַנגען אבגעיעזען ווארדען. מאַן זאַגטע איהם: „אין רומעניען ווירד פאַן דען יודען ווא פאַן פ-רעמדען; געשעפ-אבען, דעגען דאס הייממאַט- אינד בירגער-רעכט ערסט ערטהיילט ווערדען זאָלל. הערין ליעגט אבער עבען דער גראַסע אונטערשיד דער רומענישען רע-גערונג. פ-רעמדען גענעגאַבער קאָנן מאַן וואהל גייוויססע בעדינגונגען פיר דיא ערלאַנגונג דעם בירגער-רעכטעס איפּשטעללען, אללין דיא יודען דיר אין רומעניען עבען קיינע פ-רעמדען, אונדערן איינ-היימישע, דעגען מאַן אייך ביזהער ניר אין אינגע-רעכטעוויזיג דאס בירגער-רעכט עגטאַגען האַט" — דאַוועטט נאַכ זין דיא ווייטערדיגע נאָך פ-אַנד-דייך אינד עגגלאַנד אייס. עס וואר שארף אים דיא דיזיג-שפּעזע, דיא ער ביזהער געמאַכט. בעפאָר דיא גלייכבערעכטיגונג דער יודען ווארדע פ-הרט איזט, ווירד קיינע אייראָפּאַיאשע מאַכט דיא אינאַכטיגונגס רומעניעם אנערקענען!

* (אָ נ ע י ו ד ע ן ק י י נ ע א ר ד ע ן!) בעקאַנגלעך מיט דער אנערדאַנונג איינעם ששאַטטעס, דער פאַן איינעם פ-רעמדען ששאַטטע אי-נענד איינען אדרען ערהאַלט, ביא דער אינע-גען רעגיערונג איס דיא ערלייבניס בושטען, דיע-זען פ-רעמדען אדרען טראָגען צו דירפען. דיעזע-גען האַט אין לעצטערער צייט אן פעלע אנגע-האַנגען דעם דייטשען ווייגעם ווינע אדרען פער-שהיילט. דאס איזט עטוואס נאַגען נאַטירלעכעס — פ-רעסט קאַרל איזט יא אין דייטשער פ-רעגען, דער עבען דייטשער מיט זיינען אדרען צו בע-גלקען וזכט. גין זוכטען דיעזע הערדען ביא דער דייטשען רעגיערונג איס דיא בעזיילונג. ווענען טראָגונג דער רומענישען אדרען אן. פ-רעסט בוס-שאַרף לעגטע יעדאָך דיעזעס אנזוכען מיט פאַל-גענדען וואָרטען אב: „נור זעלבסטשטענדיגע ששאַטטען האבען דאס רעכט צור פערטהיילונג פאַן אדרען. זאָלאַנגע יעדאָך אין רומעניען דיא גל יכשטעללונג דער יודען נ יכט דורכגעפ ירט איזט, קאָנגען וויר דיא זעלבסשטענדיגקייט אינד אינאַבהענגיגקייט רומעניעם נ יכט אנערקענגען. — רומעניען האַט אלזו אבערהויפּט דאס רעכט נ יכט, אן עמאַנען דיינע אדרען צו פערטהיילען. אך קאָנן עס דאהער נ יכט עלליכען, דאס דיא דייטשען בירגער, בעפאָר דיא יודען-עמאַנציפּאַציאָן אין רומעניען צור טהאַט געוואָרדען, דיא רומעניש-שען אדרען טראַגען זאָללען. מיט איינעם וואָרטע: אָהנע יודען-עמאַנציפּאַציאָן קיינע אדרען!"

* (ו י א ה ע ר ר ן א נ ג א ל נ י ט ש ע-א נ י ד י א י י ד ע ן א ב ש פ י י ז ע ן מ א כ-ט ע.) בעקאַנגלעך געהאַרט דער רומעניש מי-ניסטער קאַזאַלנישעאַנו צו דען הערשטענען יודען-פיינדען, עבענאָ ווענג אלס דיינע מיניסטער-קאָללעגען, קאָנן אייך ער זיך מיט דעם געדאַנקען דער יודען-עמאַנציפּאַציאָן בעפ-רייגען. אללין אייך ער האַט דאס בעשטרעבען, דעם איינגעגאַנגענעם דיינען יודען-האַס צו פערבערגען. פאַר קוריצעם לויפ ערהאַלטע אללע יודען, דיא איין דיינעם גוטע וואָהנען, צוזאַמענען-בערופען אינד זאַגטע אהנען: „מיינע קינדער! דיא איראָפּאַיאשען גראַס-מעכטע פערשטעהען איך נ יכט, אינדעם דיא פיר דיא אי ר ד י ש ע ס גליך זאָרגען זאָל-לען. דעסהאַלב קאָם עס, דאס דיא פערטרעטער דער גראַס-מעכטע איין דעם בערלינער קאָנ-גרעסס דיא עמאַנציפּאַציאָן דער רומעניש-שען יודען אנערדנעטען. וואס איזט איך לעבער, מיינע קינ-דער, דאס „אירדישע" גלוק אדער דיא „הומאַנישע" גלקזעליגקייט? איך זעהע עס איך אן, דאס אירד דיא עיינע הומאַנישע גלקזעליגקייט דעם פער-גענגליכען אירדישען גלקע ענטשיידען פאַרצייג-הען, וויא דיעס איך אייערע פאַרפאַהרען געטהאַן, גין, אהנע האַבע גיילך איין מיינעם גוטע איך מיט גראַסען אייפערן אין בעטהייז ערריכטעט. איך וויל איך פיר דיעזעס בעטהייז אייגע טראַגאַ-דאַללע (ספר תורה) שענקען, לעזעט נ יר אים דיעזער אינד אהנע קאָנגעט געייס זיין, דאס אהנע איך הערשיר דיא עיינע הומאַנישע גלקזעליגקייט בעגרינדען ווערדעט" — נאָך דיעזען וואָרטען אבערריכטע קאַזאַלנישעאַנו דען יודען ווירקליך אין מערקווירדיגע „ספר תורה", וועלכעס איס פ-לייטאַ אין דען יודען אין דער גאַנצען טייכע אַר ר ו ז ע, פערפאַסטער דער אַרבע שלהן עיין, געהאַרט האַבען זאָלל. דיעס ספר תורה וואָרדע פאַן דען יודען אין דער גאַנצען טייכע איממער ווערד האַבגעשעטצע. ווייטע לייטע מאַכ-טען גראַסע רייזען נאָך פ-לייסעס, אים ביא דיעזעס „ספר תורה" אינמאַל אים לעבען אינע „עולה" האַבען צו קאָנגען, מאַן האַט דעם מיגס-טער קאַזאַלנישעאַנו פיר דיעזעס „ספר תורה" 300 דוקאַטען געבען וואָללען, דיא ער יעדאָך מיט דען וואָרטען צוריקוויעז: „עס איזט דיעס אימס געלד ניכט צו האַבען; איך וויל דאַסזעלבע דען יודען מיינע גוטע שענקען, דאַמיט זיא דער הומאַנישען גלקזעליגקייט טהיילהאַפטיג ווער-דען!" — נין, דאס „ספר תורה" מאַנ, נאַמענטליך ווען עס ווירקליך איינסט דעם ר' יסק קאַרז גע-דאַרטע, פאַן אינטעטצבאַרעס ווערטהע זיין. אל-ליין מיט אלל דעם ווירד זיך איראָאַ דאָך ניכט פאַפּפאַסען לאַסען. דיא גראַס-מעכטע האַבען זיך עבען אים דיא הומאַנישע גלקזעליגקייט „ענגע צו קומפּערן. אינדעם פפליכט בלייבט עס, דאַפיר זאָרגע צו טראָגען, דאס דיא יודען-עמאַנציפּאַציאָן אין רומעניען ניכט דורך אללעליא „קונסטעליען" אייך אינבעשטמטע צייטען דונגס - נעשאַ-פען לאַסען. —

* (ל י ס ט י נ ע ר ק אָ נ ק ו ר ז א י י-נ ע ס י י ד י ש - ר ו ס י ש ע ן ק ו י פ ט אַ נ-נ ע ס.) אַיס פעטערסבורג ווירד פאַרגעדעס אובער דען „לוסטיגען קאָנקורז" איינעס דאַרטיגען ייִדישען גראַפהענדלערס בערכטעט: דער שעף דער בערוהמטען האַנדעלס-פירמע „מארקוס נאַלד-בים עס זאַרגע" לויס אס „טען דיעזעס איינע איינסרעס גלענצענדע מאַהלצייט פערגאַנגענהייטען, צו דער אללע יענע קייפליכע איס נאַה אינד פערן גלאַדען וואָרדען, מיט דעגען וויא אין געשעפ-ליכער פערבינדונג שאַנד. איך מערדערע טוכ-פאַבריקאַנטען וואָרגען עשיטענען, מיט דעגען דיא עריינדגנגע פירמע דאַפפעלע אין פערבינדונג שאַנד. דיא פירמע „מארקוס נאַלדבים עס זאַרגע" האַטטע נעמליך אין אָפּפענעס טוכ-געשעפט, וואָצו דאס טיך פאַן דען פאַבריקאַנטען, נאַטירליך, אויך צייט (כאַרג), בעצאָגען וואָרדע. דיעזע פירמע בעפאַסטע זיך אבער אובערדעס אויך מיט דעם וואָלל-האַנדעל, דא דיא דען טוכ-פאַבריקען דיא נאַטירגע וואָללע לייפערטע, דאס געלד פיר דיעזע וואָללע וואָרדע אבער פאַן דען פאַבריקאַנטען אים פאַרהייען אייגענאַממען, דא דיא פירמע דיא גראַסען וואָלל-אייגענשאַפט אינמאַליך אים אייגע-נעם בעזאָגען קאָנגטע, דיא פירמע שולדיגטע אלזו דען טוכ-פאַבריקאַנטען פיר דאס פאַן אים-גען געליעפערטע טוך אינד אייגע נאַך גראַסערע סומטע פיר דיא פאַן אייהר נ י כ ט געליעפערטע וואָללע, ביא זאָלך מאַנגפאַפטען פערבינדונגען וואָר עס נור נאַטירליך, דאס קייפליכע אינד פאַבריקאַנטען צו דעם בעדיעטענען מאַלע זיך רעכט צאַהלייך איינגאַנגען. עס גינג דען אייך ביא דיעזעס מאַהלע זעהר הייטער צו. עס וואָרדע שטאַרק געגעסען אינד געטרונקען. אין מיטטער-טער קאַזאַלנישעאַנו פיר דיעזעס „ספר תורה" דוקאַטען געבען וואָללען, דיא ער יעדאָך מיט דען וואָרטען צוריקוויעז: „עס איזט דיעס אימס געלד ניכט צו האַבען; איך וויל דאַסזעלבע דען יודען מיינע גוטע שענקען, דאַמיט זיא דער הומאַנישען גלקזעליגקייט טהיילהאַפטיג ווער-דען!" — נין, דאס „ספר תורה" מאַנ, נאַמענטליך ווען עס ווירקליך איינסט דעם ר' יסק קאַרז גע-דאַרטע, פאַן אינטעטצבאַרעס ווערטהע זיין. אל-ליין מיט אלל דעם ווירד זיך איראָאַ דאָך ניכט פאַפּפאַסען לאַסען. דיא גראַס-מעכטע האַבען זיך עבען אים דיא הומאַנישע גלקזעליגקייט „ענגע צו קומפּערן. אינדעם פפליכט בלייבט עס, דאַפיר זאָרגע צו טראָגען, דאס דיא יודען-עמאַנציפּאַציאָן אין רומעניען ניכט דורך אללעליא „קונסטעליען" אייך אינבעשטמטע צייטען דונגס - נעשאַ-פען לאַסען. —

* (ו י א ה ע ר ר ן א נ ג א ל נ י ט ש ע-א נ י ד י א י י ד ע ן א ב ש פ י י ז ע ן מ א כ-ט ע.) בעקאַנגלעך געהאַרט דער רומעניש מי-ניסטער קאַזאַלנישעאַנו צו דען הערשטענען יודען-פיינדען, עבענאָ ווענג אלס דיינע מיניסטער-קאָללעגען, קאָנן אייך ער זיך מיט דעם געדאַנקען דער יודען-עמאַנציפּאַציאָן בעפ-רייגען. אללין אייך ער האַט דאס בעשטרעבען, דעם איינגעגאַנגענעם דיינען יודען-האַס צו פערבערגען. פאַר קוריצעם לויפ ערהאַלטע אללע יודען, דיא איין דיינעם גוטע וואָהנען, צוזאַמענען-בערופען אינד זאַגטע אהנען: „מיינע קינדער! דיא איראָאַפּאַיאשען גראַס-מעכטע פערשטעהען איך נ יכט, אינדעם דיא פיר דיא אי ר ד י ש ע ס גליך זאָרגען זאָל-לען. דעסהאַלב קאָם עס, דאס דיא פערטרעטער דער גראַס-מעכטע איין דעם בערלינער קאָנ-גרעסס דיא עמאַנציפּאַציאָן דער רומעניש-שען יודען אנערדנעטען. וואס איזט איך לעבער, מיינע קינ-דער, דאס „אירדישע" גלוק אדער דיא „הומאַנישע" גלקזעליגקייט? איך זעהע עס איך אן, דאס אירד דיא עיינע הומאַנישע גלקזעליגקייט דעם פער-גענגליכען אירדישען גלקע ענטשיידען פאַרצייג-הען, וויא דיעס איך אייערע פאַרפאַהרען געטהאַן, גין, אהנע האַבע גיילך איין מיינעם גוטע איך מיט גראַסען אייפערן אין בעטהייז ערריכטעט. איך וויל איך פיר דיעזעס בעטהייז אייגע טראַגאַ-דאַללע (ספר תורה) שענקען, לעזעט נ יר אים דיעזער אינד אהנע קאָנגעט געייס זיין, דאס אהנע איך הערשיר דיא עיינע הומאַנישע גלקזעליגקייט בעגרינדען ווערדעט" — נאָך דיעזען וואָרטען אבערריכטע קאַזאַלנישעאַנו דען יודען ווירקליך אין מערקווירדיגע „ספר תורה", וועלכעס איס פ-לייטאַ אין דען יודען אין דער גאַנצען טייכע אַר ר ו ז ע, פערפאַסטער דער אַרבע שלהן עיין, געהאַרט האַבען זאָלל. דיעס ספר תורה וואָרדע פאַן דען יודען אין דער גאַנצען טייכע איממער ווערד האַבגעשעטצע. ווייטע לייטע מאַכ-טען גראַסע רייזען נאָך פ-לייסעס, אים ביא דיעזעס „ספר תורה" אינמאַל אים לעבען אינע „עולה" האַבען צו קאָנגען, מאַן האַט דעם מיגס-טער, איך מיינע, ער ווייטע דאַהער דען אייפען אינעס יאַהרעס, אוס דיך פאַן מיר צו עגטאַגען. — אבער, טהעריע, דיא ווייטע פאַן מיר צו עגטאַגען, דיא ווייס מיר שטאַנדהאַפט טייא בלייבען, עלכסס ווען דיין פאַטער . . .

„שייך דאס וואָרט ניכט אים; מיין פאַטער ווירד זיין וואָרט ניכט בעגען. אבער נ ע נ ע ן מיינען פאַ-טער דאַרף איך נ יכט אנטגעגעהען. דיא קאָנגעס דיא מיר אנטען, ווען איך נעגען מיינען אייגענען פאַטער אייפאַרטען ווירדע, ווען איך פערגעסען אַלזדען, דאס איך דיינע טאָכטער בין."

„טהעריע! איך בין פערליבט צו קערדיש! אבער לאַסט מיר אין קור זיין אינד דיא עס מיט! איך האַבע אין מיינע פיהעסען ווענע פערלעגט צו ליידען גטהאַבט — נין ווענ אללע ליידען פערדיעט אינד אין דיא הסגס-שען עבענדיגונגען דער לעטצע אינגעגאַנגען אַפטער דיך פאַס עסטען אינגעגלוקט אן, דיא איך דיך זאָה. דענקע, דיא טרוירע איך זיין ווערדע, ווען דיא פאַרע כוס, דיא איך ערגען אינגעגלוק עגטהלען ווערדע, בין דאס יאַהר פאַרבער איס."

„איך ווערדע פאַרגעטעהען אן דיך דענקען, איך ווערדע טרויריג זיין בים פ-הלען, דאס דיא דיא אַ נאַגן אללען בוס, אָהנע אַלס שטערן, אָהנע שווערסטע אינד פאַרבערע?" —

אינגעווייסען וואר אייך ר' יעקב אין קאַלסבאַר אנ-נעקאָמען. ער ריישע אבערכלייך פאַן ווען וועג, דאַמיט זיין שוואַגער מארקוס אללין מיט יענעם צוגען אנשטר-הענדלען קאָנגע, צום גלוק פאַן אלעקס: דאס איהן זיין אָנקעל ר' יעקב ניכט עקאָנגט, אויך חיים מערגעלס, ביא זעלבעם אלעקס עגגאַגען וואָרדע, נאַכ זיך ניכט צו ע-קענען. וואָהער וואָללטע ר' יעקב אייך דיעזען חיים קע-נען, דער אייגסט אין קאַלן נור דער יאַהן אייגעם אינטי-ווירעס, וועהרענד ר' יעקב פאַרשטעהט וואר? ר' יעקב הערשט אייך ניכט פערשטהען קאָנגען, דאס דער אין זיי-נער יוגענד זא אנגעגלוגעט חיים עטעט דורך ווענען צאַללונג זא נעבלדעט וואָרדע.

חיים, וועלכער ווענען פפלעגטע-וואַהן אלעקס' יעהר לעבעטע, אינטערהאַנדעלטע גין מיט ר' יעקב. ווענען דער מיטגיפט אינד פערלאַנגטע, דאס דיעזער לאַנגע אייפטע אבגעקוריצט ו ערדע; אבער ר' יעקב וואָללטע ניכט אייג-ווילליגען, דיא בעשטיממטע צייט אבצוקיצען, אינדעם ער יאַנטע: „בידע יונד נאָך יונג, אונד אין יאַהר איז קיינע עייגקייט." —

„עס איזט איינע לאַנגע צייט (יאַנטע חיים). ווענען עס אין יאַהר דער עייגאַשטע צייטען צוייטען פערליבט. טען איזט."

„א, בעסטער א י ן יאַהר דער עייגאַשטע אונד דער אבגעלעגענע, אלס פיעלע יאַהר דער ייגע אונד פאַ-ווייסן, ווענען מאַן זיך אבגעאַיילט, ווער אין יאַהר ניכט וואַשען קאָנן, דער בעייעס ווענע אבגעאַיילונג 50 יאַהר, דאַבייא בליבעס עס, וויא אייך אידענן יאַנטע, ווענען נאָך פערלוסט איינעס יאַהרעס דיא ווענען לייטע נאָך דעסטער-בען ווענגס אונד דערזעלבען מיינונג זיין — אונד קיינע אינפאָרגעוועהנען אינטשענדע אינטערעסען -- דאַנ מי-נעטענען, אין נאָטטעס נאַמען, דאַן אַללען וויא זיך הייראַטען."

„קיינע אינפאָרגעוועהנען אינטשענדע, יאַנטען וויא? דאס איזט יא איינע נאַנען נייע בעדיינונג אונד אין יעהר קענען. וואָהער וואָללטע ר' יעקב אייך דיעזען חיים קע-נען, דער אייגסט אין קאַלן נור דער יאַהן אייגעם אינטי-ווירעס, וועהרענד ר' יעקב פאַרשטעהט וואר? ר' יעקב הערשט אייך ניכט פערשטהען קאָנגען, דאס דער אין זיי-נער יוגענד זא אנגעגלוגעט חיים עטעט דורך ווענען צאַללונג זא נעבלדעט וואָרדע.

חיים, וועלכער ווענען פפלעגטע-וואַהן אלעקס' יעהר לעבעטע, אינטערהאַנדעלטע גין מיט ר' יעקב. ווענען דער מיטגיפט אינד פערלאַנגטע, דאס דיעזער לאַנגע אייפטע אבגעקוריצט ו ערדע; אבער ר' יעקב וואָללטע ניכט אייג-ווילליגען, דיא בעשטיממטע צייט אבצוקיצען, אינדעם ער יאַנטע: „בידע יונד נאָך יונג, אונד אין יאַהר איז קיינע עייגקייט." —

„עס איזט איינע לאַנגע צייט (יאַנטע חיים). ווענען עס אין יאַהר דער עייגאַשטע צייטען צוייטען פערליבט. טען איזט."

„א, בעסטער א י ן יאַהר דער עייגאַשטע אונד דער אבגעלעגענע, אלס פיעלע יאַהר דער ייגע אונד פאַ-ווייסן, ווענען מאַן זיך אבגעאַיילט, ווער אין יאַהר ניכט וואַשען קאָנן, דער בעייעס ווענע אבגעאַיילונג 50 יאַהר, דאַבייא בליבעס עס, וויא אייך אידענן יאַנטע, ווענען נאָך פערלוסט איינעס יאַהרעס דיא ווענען לייטע נאָך דעסטער-בען ווענגס אונד דערזעלבען מיינונג זיין — אונד קיינע אינפאָרגעוועהנען אינטשענדע אינטערעסען -- דאַנ מי-נעטענען, אין נאָטטעס נאַמען, דאַן אַללען וויא זיך הייראַטען."

„קיינע אינפאָרגעוועהנען אינטשענדע, יאַנטען וויא? דאס איזט יא איינע נאַנען נייע בעדיינונג אונד אין יעהר אנגעשטעטער איינרוך. — וואס מיינען דיא דאַמיס, דער בוישאַוער?"

„איך מיינע דאַמיס (יאַנטע ר' יעקב הוסערן), דאס אינפאָרגעוועהנען אינטשענדע אַללע אינטשענדע ווער, דיא מאַן נעגעגעטיג ניכט פאַראייסוועהט."

„אונד שפּעקוליטן חיים, ווענען מאַן שפּעקוליט. (יאַנטע חיים לאַכענד) נין וויל איך וויא נאָך פאַנען, אַב זיך ווענסטענס דיא פערליבטען ווערדע דיעזעס יאַהרעס נעגעגעטיג שייבען דירפען?"

„א! (יאַנטע ר' יעקב) אינדעם ער דאס וואָרט צו שטאַרק אייסדרוקט.) שייבען דירפען דיא שאַן אייגאַנ-דער, נור ניכט צו פיעל. איך ווערדע אללע דאַרף עס ניכט צו אָפט נעשעהען, מיינע טאָכטער איזט וואָהל עיגענען אונד זייער אללע דיעזע בריעפע אוחרער מישטער צייגען, איך ליעבע אייגען דראַטשיגען בריעפ-וויכטיגל ניכט, מאַן האַט אָפט אינגענעהמליכקייטען, ווענען אין אנדערער עשוואס פאַן אונס שוואַרען אייך ווייס האַט. ווענען עס בייספּיעל דאַנן אייס דער פאַרטיע ניכטס ווערד, ווענען דיך דיא יונגען ליטטע אינצווישען אייגעם אנדערן בעזיגען, ווא אַלל דאַנן אייס דער לעבענס-בריעפען ווערדען? — אבער, איך מאַכטע דיא נאָך עטוואס פאַנען (יאַנטע ר' יעקב ווייטער, אונ דען חיים מעהר איינטאַפּאַרשען) קאָמאָטי אייס דאָך ניכט זא ווייס פאַן לעגעטען, האַבען דיא נעי עשוואס פאַן דען קונדען דעם דאָרט פערשאַפענען מאַטעלאָאַן נעראַיס. ער הערטעליעס צוייא זאָהנע, נאַמעס אדאָלף אונד אלעקס, ווייסען דיא ניכט, וואָהן דיעזע קינדער נעקאָמען זינד?"

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (נאך איינמאל דיא אנליהע רעגירונג.) דאס דיזעס אנליהע-געשעפט בעריישט גליקליך צו שטאנדע געקאממען, האבען ווי אין פאר־גער ניממער בעריכטעט, איס ווען ווידדען אנדעס איבער דיזעז אנגעלעגענהייט נאך פאלגענדע איז־טערפסאנטען איינצעלהייטען געמעלדעט: דיא אונגארישען מיניסטער האבען אירשיינגליך דעם דיזעז ראטהשלאג דען אנטראג געשטעללט, דאס דיזעס בעפ אללע געלד-בעדירפניססע אינגארנס איבערהייפט ביז ענדע דעס יאהרעס 1879 זארגע טראגען מאגע. דער שטאט דעס דיזעס ראטהשילד ערקלערטע ווידער, זיך אין קיין געשעפט איינ־לאסען צו קאנען, ווען דיא סיממע, וועלכע מאן בעגאהרט, ניכט געניא אנגעגעבען ווירד. נון ריכטע דיא אונגארישע רעגירונג פאלגענדע ריכטונג איין: צור טילגונג דער צווישען העלפ־טע דער שטאאטס-שולד איס בעטראג פאן 153 מילליאנען, ווירדע מאן וואהל 76½ מילליאנען בע־נאהרגען. אללין דא איין טהייל דער לעטצטען סיממע דורך דיא ערטרענניססע דער גאלד-רע־טע־שיינע געדעקט ווערדען קאנן, בריכט מאן צו דיזעס צוועקע נור נאך 50 מילליאנען. דאס יאה־רעס-דעפיציט פיר 1878 בעטרוג 23 מילליאנען, דיא בערעקונג דער בעזעצונגס-קאסטען פיר 1878 ער־פאהרט 14,580,000 גולדען, פיר דאס יאהר 1879 הינגעגען 10,692,000 גולדען. דיא סיממע, דיא אינ־גאנזען אלזאו ביז ענדע 1879 בריינגט, בעטראגט 98,272,000 גולדען. — דערווייל ערקלערטע דאס הויז ראטהשילד, דער אונגארישען רעגירונג איינע אנלייהע אין דער הינדען סיממע פאן 100 מילליא־גען צו געוועהרען. דער וויעגער ראטהשילד וואר יעדאך דער מיינונג, דאס דיא אנלייהע אין צווייא גאנסטיגען צעדפאללען מאגע: דיא אונגארישע רעגירונג זאללטע נעמליך פיר 75 מילליאנען דיא שטאאטס-נוטצע פערבפאנדען („דאמאניאל-אנלייהע") פיר דיא אבריגען 25 מילליאנען הינגעגען ווידער גאלד-רענטע-שיינע איסגעבען. דער וויעגער ראטהשילד גלייבטע נעמליך, דאס אין דיזער ווייז דיא אנלייהע צו בעלייגערן פערצעגען צו בעקאממען זייא, ווייל דאס גאלד דורך דיא שטאאטס-נוטצע-פערפבפאנדונג זיכער גע־שטעללט ווערע. דיזען פארשלאג קאנטע דיא אונ־גארישע רעגירונג ווידער ניכט אנגעהמען, אינדעם זיא מיט פאללעס רעכטע זאגטע: דיא שטאאטס־נוטצע זינד זיינערצייט פיר דיא 150 מיללי־אנען־אנלייהע פערפבפנדעט ווערדען. פאן דיזער אנ־לייהע ווארדע בזהער נור דיא ערסטע העלפטע געטילגט. זאלאנגע אלזאו דיזעז אנלייהע ניכט בז־צום לעטצטען העללער צורקגעצאהלט איזט, קאנן אונד דארף דיא רעגירונג דיא אונגארישען שטאאטס־נוטצע ניכט נייערדינגס פערפבפנדען. — דער פארזיצע דאהשילד ערטהיילטע דאהער פאלגענדען ראטה: דיא אונגארישע רעגירונג מאגע פאר אללעס נייע נאלד-רענטע-שיינע איס־געבען אונד מיט דיזעס געלדע דען רעסט דער 153 מיללי־אנען-אנלייהע צאהלען. איזט דיזעס געשעהען, דאנן האט זיא יא פרייע האנד, צור ערצילונג אייגער ווייטערן אנלייהע דיא שטאאטס־נוטצע פערפבפנדען. אין דיזעס זינגע ווארדע דענן אייך דאס אנלייהע-געשעפט אבגעשלאסען, הייטע ווייס אלזאו נעמאנד, ניכט איינמאל דיא אונגארישע רעגירונג, וועלכע סיממע זיא דורך איסגאבע נייער גאלד-רענטען-שיינע, וועלכע הינ־געגען דורך פערפבפנדונג דער שטאאטס־נוטצע ערהאלטען ווירד. ווערדען דיא נייען גאלד-רענ־טען-שיינע גענגענדע אבגעהמער פערדען, דא דיזפעט דיא רעגירונג פיללייכט דאהין שטרע־בען, דיא נאנצען 100 מיללי־אנען אין דיזעס ווייזע צו ערהאלטען, אס זיך דיא נייערליכע פערפבפנ־דונג דער שטאאטס-נוטצע צו ערשפארען.

* (ווייטערע אין ווייטער ערדע ל-מאנן.) דאס אמטס-בלאטט בריינגט פאלגענדע מיטטהיילונג: „זיינע מאיסטעט דאס דען יידישען גראסגרונדבעזיטצער אין אלייען (זיבענבירגען), הערדען מאריין גליק, אין אנער־קענונג זיינעס וואהלטהעטיגען ווירקונגס, אין דען אונגארישען אדעלס-שטאנד ערהאבען מיט דעס פרעריקאטע (בריינאמען): „רע מאר־אש-יא־אר־יא, — הייטע האט דער אדעל וואהל מעהר קיינע פאר־רעכטע, אללין עס איזט טראטצדעם ערפייר־ליך, דאס דער וואהלטהעטיגקייטס-זינן איינעס יעדען דיא אללערהאכסטע אנערקענונג אונד אייך דען נעבהרגערדען עהרען-לאהן פערדעט!

* (ד ער יידישע פאטאר אין ווייצע פ-פ נאנצע מינים טעד בלים.) יינגסט האבען ווייר דיא מעלדונג געבראכט, דאס איין אונגארישער אריסטאקראט, נאמענס ווילאים בלים, אין עניפטען צום פאטאר אנד ווייצע־פינאנצ-מיניסטער ערנאנט ווארדע. אובער דיא פערזאן אונד דאס פאללבען דיזעס מערקווירד־גען מאנגעס ווערדען נאכטרעגליך נאך פאלגענ־דע איינצעלהייטען געמעלדעט: הערר בלים ששעהט אין איינעס אלטער פאן עטוא 45 יאהרען אונד איזט נאך לעדיג, ער בעזיטצט איין הונדעס איסטעדעס, דאך האטטע ער פאר איינעגע יאהרען דאס אונגלוק, אללעסליך איינעס שפאציר־ריטטעס אם מעגעדע, אנוייס דער שטאדט אלעקסאנדריען, פאם פפערדע צו פאללען אונד איינען פיס צו ברע־כען. ווייט ווייטער צייט איזט דערזעלבע הינקעגער.— הערר בלים האט אין עניפטען שנעלל זיין גליק געמאכט. ער וואר נעמליך אין קאנסטאנטינאפעל אלס בעאמטער בייא דער טירקישען באנק אנגע־שטעללט. איינע אבטהיילונג (פיליאלע) דיזער באנק בעשטעהט אויך אין עניפטען. נון ווארדע הערר בלים פאן קאנסטאנטינאפעל נאך עניפטען אלס דירעקטאר דיזער באנק-פיליאלע פערזעצט. אין אלעקסאנדריען מאכטע ער דיא בעקאנטשאפט דעס פאר קורצעס אין דער פערבאנגונג פערשאר־בענען עניפטישען פינאנצמיניסטערס אזמאעל פאשא. דיזער ערקאנטע זאגליך דיא גלענצע־דען פערזיכטישען אונד טאלענטע דעס הערדן בלים, דען ער אויך איבערדרעטע, אין דען עניפטישען שטאאטס-דיענסט צו טרעטען. ער ווארדע נון שטיל איינער אבטהיילונג דעס מיניסטעריאלס דעס איינעס פיר אירראפעאישע אנגעלעגענהי־טען, דאס דארטיגען מיניסטעריאלס דעס איינעס אויך איינע אבטהיילונג פיר אראבישע אנגעלעגע־הייטען ערקסיסירט, הערר מאכטע הערר בלים דיא בעקאנטשאפט דעס יידישען באנקהויז-בעזיט־צערס, הערדן קאטעיר באי, וועלכער אויך הייטע עסטערייכישער שטאאטס-בירגער איזט. בייד־ע פערזיכטען דען בזך, אס דיא נעלד-נעשעפטע דער עניפטישען רעגירונג צו בעזאהרען. דאס גלוק בעגינסטיגט דיזעס אנשטיגטמען, אונד בידע ערלאנגטען גראסע ריכטהימער. הייטע איזט הערר בלים אויך שאן דער אראבישען שפאכט פאללקאממען מעכטיג, וועהראלב ער אויך בייא דער אראבישען אבטהיילונג דעס מיניסטעריאלס דעס איינעס איינע זעהר בעדייטענדע טהעטיג־קייט עניטוויקעלט. דיא יידישע געמיינדע אין דער עניפטישען הייפטשטאדט קאיר אפ שעצט אין הערדן בלים איהרען עדעלסטען בעשטעער. ער האט אם שאסע דיזער געמיינדע אויף איינעגע קאמטען מעכטיגע, אבטהיילונגס-אנשטאל־טען אינס לעבען גערופען, אינטער אנדערען וואהל־טהעטיגקייטס-אנשטיטען זינד אויך דאס יידישע וואיזען-הויז (בית יתומים), איינע אראבישע-שולע פיר מעדכען, אין פערזאהרונגס-הויז פיר קראנקע גליבענגענאסען אין זי זי, פאן אהם אינס לע־בען גערופען ווארדען, דיא דער עדלע מאן פאסט אויס שלעסלעך איס איינגעגר טאשע ערהאלט. מאן פראגטע איהן אינמאל: וואהרום ער דענן ניכט הייראטהטע? הערר בלים ערווידערטע לעבעלנד: „יעד פיר וואיזען (יתומים) אונד עייטערבסלאזע קראנקע צו זאהרען האט דארף קיינע נייען לאס־טען איבערנעהמען. זא אפט איך דאס וואיזען־הויז בעזוכע, דענקע איך מיר אומסער: „דאס זינד מיטה האבען, מיס וואיסען צו זאגען, וואס איהרע בליקע אפט שאן דיישלר נאגאנט אונד בעאנטוואטטע האבען, יא, דיא עלטערן לייטע לאבען הייטיבער; דענאך זינד דאס נאר הילונג עפהלע, ווענן זיא זיך אין דען נעט־צען דער שטיגען וזשבלזקייט בעוויגען. — איך ווהל עס זא נעדנג, וויא דיזעס לעבען-מאר אאר אונס שאפ־ציעס. דיא האבבעליקטען לעבען נאנען פיר איינאנדער אונד זינד ווענג אונס דיא איביגע וועלט בעקומטערס. איך קענגע איינע נעשיכטע, אין וועלכער דען עלטערן איינעס יונגען מאנגעס פאן דען עלטערן איינעס יונגען מערדענס שרעקליכעס אונגלוק צוגעפיגט וואירדע, דיא עלטערן דעס יונגען מאנגעס האטטען דיא עלטערן דעס יונגען מערדענס דיא ביידערזייטיגען עלטערן וואיזען איינ־אנדער מארגס-פיינדע — אס ערע פערלעבטען זיך דיא קינדער — אונד אין דער לעבע דער קינדער וואר אייך דער האסס דער עלטערן ערלאשען.“

„וואס זאגען זיא דא? (דיזע מאדאמע וואליא) איך פערשטעהע ניכט אירע נעשיכטע מיט דען עלטערן. — אבער זא פיעל וויס איך, דאס מיין מאן מיט דיזער לעבענס-נעשיכטע זעהר אונצופרידען איזט. דיא „פאר־מע“ איזט אהם ניכט אנשטענדיג, ער מיינט, דיא מאכ־טער איינעס ר׳ יעקב בידשאיזער מיטטע איינען פאנגנע־מען בייזאנאס בעקאממען. אללין ווי פרייבען, דיזעס צאגטע לעבענס-פערהעלטנעס זא פלאטצלך אבבריכען צו לאסטען, דאס מערכען קאנגטע ערקאנקען, וועהראלב ווי פאליטיש דיא הייראטה אויף אין יאהר איפטעטען ווערדען, אינטאוישען קאנגען דיא פערלעבטען פיללייכט אנדערע נעגעגנונג אונד אנדערע מיינונג ווערדען. דאס מערכען ווירד פיללייכט אינצווישען אנדערע יונגע לייטע אין ווייזן קענגען לערנען, וועלכע לעבענסווירדיגע ווער, אונד זא דאס אנדערגען אן דזיעזען מאנדעל פערווישען, ווי האבען דאס הייטע דעם יונגען מאאר מיטגעטהיילט.“

ווערענד דיזעס נעשפרעכעס צווישען דעם ווייטער אונד מאדאמע וואליא, עגטשאמען זיך צווישען דעם פאר־אנשפאציערגעדען יונגען מאאר, אלעקס אונד מתרעיע, פאללענדעס נעשפרעך: „מתרעיע! (זאגטע אלעקס מיט מתרעגען אין דען אייגען) איך קענגע קיין האתרעס גליק אויף דער וועלט, אלס זא אייגען. זא ווייא געלייבטע צו ווערדען. אָ, גלייבע מיר ווייא! מאגע דיא קינדשטע צייט ניכט דיא שאגע גענגעגוארט פערווישען. איך מאכטע דעם גענגעגרעטיגען אייגבליקע צוויפען: בלייב, דוא בייזט זא שאן! אָ, מתרעיע, דוא ווייסט יעצטע נאך ווייט מאהרען, ווייסט אין דער נאסען רעזידענץ-שטאדט פיעל לייטע קענגען לערנען, אללעס ווייזד דיך אין פערזוכונג מתרען, מיר בי פערגעסען, עס איזט אייגע באיע אהנונג, אבער דאך אייגע אהנונג, דיא מיך זא זעהר קיטצלט. אך, דיא צייט דער מערגונג איזט צו לאנג! איין יאהר, איין נאנצעס יאהר! ווייסט דוא, וועלכע צייט־ריום דאס איזט!“

מתרעיע, וועלכע עגען פאן וואלכען נעפיהלען בע־דענג זואר, ווכסט איהרען גלעיבטען צו טראפטען אונד זאגטע „צווייפלט ניכט אן מיר, צווייפלט ניכט אן מיינער לעבענ, שעטצען ווייר אונס גלוקליך, דאס מיינע עלטערן אייזוללענען.“

„גלעיבטען! אן דריינע לעבענ צווייפלט איך ניכט — אבער דייגע עלטערן קאנגטען אינצווישען בע־דענקליך ווערדען, פערזיכט מיר, איך פיכטע דיינען פא־מערכען ווירד פיללייכט אינצווישען אנדערע יונגע לייטע אין ווייזן קענגען לערנען, וועלכע לעבענסווירדיגער ווער, אונד זא דאס אנדערגען אן דזיעזען מאנדעל פערווישען, ווי האבען דאס הייטע דעם יונגען מאאר מיטגעטהיילט.“

פאלליעטאן.

דאס פערשוואנדענע טעסטאמענט.

(64.טע פאר־זעטצונג.)

דרייאונדדרייסיגסטעס-קאפיטעל.

פערלאסטען ווייר נון דען נעפהלפאלען, אונגעפיפיגד־לינגען אונד נאטשלאגען מאיקוס, אונד בעגעבען ווייר אונס ווייטער צו דען פערלעבטען נאך בלאנסאר, וואו ווייר מעהר נעפיהל אונד עפפיגונג פערדען.

אן איינעס שאגען מאגע נונ ווייטער מאדאמע וואליא (דיא פרייא פאן ר׳ יעקב) אים קאלבאדער קאיזר-פארק שפאצירען אונד צוואר מיט יענעס ווייטער בעקאנטען, דעסגען ווייר אין דער 55-טען פאר־זעטצונג ערזעהנען, אונד בעקלאגטע זיך בייא דיזעס, דאס נון אוהרע מאטטער מתרעיע זא זעהר אין אלעקסי מאנדעל פערליעבט איזט.

„אָ! (זאגטע יענער ווייטער) ווייר אלטען האבען שאן פערגעסען, וואס לעבע, וואס דיא ערסטע יוגענד־ליעבע איזט! דיא ערסטע לעבע בעווירקט נאטטע רעזיא־רזיאגען אין דער נאגאנען יוגענד־ארט אונד אין דעם זיזען דעם מעגשען, ווער נע נעליעבט האט, קאנן קיינען בעריוהמ האבען פאן דען עלטערן פייזדען, וועלכע דען פערליעבטען דער אומגאנג מיט איינאנדער נעזוהרט. עס איזט איינע נאר אנדערבארע זאכע אום דיא ערסטען ליע־בעס-ערקלערונגען, אום איין מאאר אונשולדיגער הערצען, וועלכע צום ערסטען מאלע פאם וואהלטהעטיגען פיער דער לעבע ערוואכט ווערדען אונד זא גערנע אוהרע יטגען נעפיהלע פערבעגען מאכטען — אונד דאך ניכט דען